

De zekerheid van geloof

Street Pastors en sociale actie in Cardiff

Ronald van Steden

Abstract In *Radix* leeft zo nu en dan de vraag op of christelijk geloof er nog toe doet in een seculiere tijd. Cors Visser gaf het startschot met zijn stelling dat ‘gepercipieerde groepsgroo- te’ van doorslaggevend belang is voor evangelicalen om zich in te zetten voor de samenle- ving. Linda van de Kamp bekritiseerde zijn stelling door erop te wijzen dat evangelicalen zich soms helemaal niet tot maatschappelijke inzet geroepen voelen. Tot slot beschouwde Rob Nijhoff ‘gepercipieerde groepsgroo- te’ als een voorwaarde, niet als een oorzaak, waaronder maatschappelijke inzet vorm krijgt. Aan de hand van empirisch onderzoek naar *Street Pas- tors* in Cardiff, de hoofdstad van Wales, laat dit artikel zien dat christelijk geloof een krach- tige motivatie is om tot sociale actie over te gaan. Reflecterend hierop suggereert het artikel dat christelijk geloof ook kan bijdragen aan het formuleren van een kritische tegenstem in een door controle geobsedeerde veiligheidscultuur. Dankbaarheid, durf en daadkracht zijn sleutelbegrippen.

christendom, veiligheid, vrijwilligers, nachtleven, Groot-Brittannië

1. Inleiding

Oorlog, hongersnood en epidemieën kwamen geregeld voor. Nee, de Middeleeuwen waren bepaald geen pretje om in te leven. Karel de Grote, alom geprezen als de meest succesvolle bestuurder van zijn tijd, moest het tij zien te keren. Wat deed hij? Ons huidige kabinet zal er waarschijnlijk stijl van achterover slaan, maar deze grote keizer riep zijn onderdanen op tot gezang, gebed en het verrichten van goede werken. “Pas toen dat gedaan was,” schrijft Beatrice de Graaf (2014: 1), “nam de vorst veiligheids- en voorzorgsmaatregelen die ons wat praktischer in de oren klinken”. Het contrast met vandaag de dag kan niet groter zijn. Politici, bestuurders, ondernemers, maar ook burgers doen erg hun best zich via alle denkbare controlemaatregelen te wapenen tegen risico en gevaar, zelfs als er van een reële dreiging geen sprake is. Alleen al het vermoeden van een ramp doet de paniek toeslaan en laat verzekeringspremies stijgen. Dit artikel gaat over *Street Pastors* in Cardiff, de hoofdstad van Wales. Zij kunnen als volgt worden omschreven:

A street pastor is a volunteer who cares for, listens to and helps other people, particu- larly in the night-time economy environment, in busy areas where people are drinking, partying and moving between clubs and pubs (Isaac en Davies 2014: 13).

De pastors zijn allen christenen, meestal uit meer orthodoxe en evangelicale kringen, die zich vrijwillig inzetten voor prettig en veilig uitgaan. Anders dan via harde controle en repressie leggen zij zich toe op zorg voor mensen met het bekende 'glaasje te veel op'. In de volgende pagina's staat de vraag centraal wat de pastors drijft om zich onbaatzuchtig te bekommeren voor dronken uitgaanders in een doorgaans niet-kerkelijke en onherbergzame buitenwereld. Het bondige antwoord is: Jezus Christus navolgen. Want ging Hij niet op weg met armen, hoeren en tollenaars, zonder daar eer, roem of rijkdom voor terug te verwachten?

Oppervlakkig gezien heeft dit antwoord niet direct iets te maken met veiligheid als een van de grootste sociale kwesties van onze tijd. Maar wie dieper graaft beseft dat achter de huidige hang naar maximale bescherming weleens een levensbeschouwelijke dimensie schuil kan gaan, die verklaart waarom Karel de Grote totaal anders op veiligheidsproblemen reageerde dan politici tegenwoordig doen. Onder druk van secularisatie, opgevat als de afnemende maatschappelijke invloed van christelijk geloof, zijn noties van heilszekerheid, genade en gebrokenheid ernstig aan erosie onderhevig geraakt. Modern veiligheidsbeleid kenmerkt zich door een beheersingsdenken gericht op 'vervolmaking of verlossing van het kwade' (Van Putten 2015: 77) dat weinig ruimte laat voor geloof en vertrouwen vanuit de idee dat de wereld niet maakbaar is en dat risico's niet uitgebannen kunnen worden. Het is niettemin belangrijk dat er ruimte blijft voor een christelijke levensbeschouwing die veel te bieden heeft met betrekking tot (on)veiligheid (zie ook Van Steden 2013 a, b). Daarom ligt als normatieve overweging onder dit

Geloof kan een antiserum vormen tegen de heersende krampachtige omgang met dreiging en gevaar

artikel dat geloof een antiserum kan vormen tegen de heersende krampachtige omgang met dreiging en gevaar. *De Street Pastors* laten zien dat dankbaarheid, durf en daadkracht kerningrediënten

zijn van een tegengeluid in discussies over te ver doorslaande principes van controle, dwang en vergelding.

De volgende paragraaf gaat in op het utopische streven naar veiligheid dat in onze samenleving besloten licht. Daarna verken ik de mogelijkheid van een christelijke tegenstem in dezen. Paragraaf drie voert de *Street Pastors* zelf ten tonele. Hun casus laat zien wat persoonlijk geloof vermag: dankzij hun dankbaarheid jegens God durven de *Street Pastors* het aan om zich in het turbulente uitgaanscircuit te storten ten dienste van hun (beschonken) medemensen. Het artikel sluit af met een reflectie op wat dit inzicht bijdraagt aan een kritische benadering van hedendaags utopisch streven naar veiligheid.

2. De seculiere veiligheidsutopie

De moderne westerse levensconditie heeft iets merkwaardig dubbelzinnigs. Aan de ene kant hebben mensen meer vrijheid dan ooit. We kunnen zijn of worden wie we willen zijn. Zelfs het biologische onderscheid der seksen is onder invloed van medische technologie vloeibaar geworden. Bovendien bestaat er een ruime morele vrijheid; zolang we het (straf)recht niet overtreden is er heel veel mogelijk. Anderzijds weerklinkt een luide roep om deze vrijheid te laten samenvallen met allerlei veiligheidswaarborgen. We willen avontuurlijk op safari, maar dan wel graag in een *airconditioned* bus (Boutellier 2002). Hierbij zij opgemerkt dat het utopi-

sche streven naar 'veilige vrijheid' fundamenteel asymmetrisch is. Met een variatie op de Nederlandse gevoelstemperatuur dat 'het met mij goed, maar met ons slecht' gaat, vallen zorgen over hufferigheid samen met de wens om vooral de ander te disciplineren.

Dit spanningsvolle huwelijk tussen vrijheid en veiligheid komt tot uitdrukking in het doel onze omgeving zo glad en frictieloos mogelijk te maken. Disneyland is wat dat betreft het schoolvoorbeeld van zo'n maakbare biotoop. Fantasie wordt werkelijkheid, iedereen kan zich er vermaken en een gegarandeerd *happy end* zit bij de prijs inbegrepen. Tegelijk wil Disney zo veel mogelijk geld verdienen en beschikt het bedrijf over een geoliede bewakingsmachinerie (Van Steden 2009). Zodoende heeft zich langzamerhand een omkering van waarden voorgedaan: was veiligheid ooit een mooi streven in het garanderen van een vredige, stabiele en welvarende samenleving, tegenwoordig gaat het enkel nog om preventie en – indien nodig – repressie. Het middel 'controle' is uiteindelijk tot doel geworden (Mulder 2015). Kijk maar naar de alomtegenwoordigheid van politiefunctionarissen, particuliere beveiligers, toezichhouders, handhavers, rechercheurs, inspecteurs, toegangspasjes, hekken, sloten, camera's, biometrische technieken, (digitale) opsporingsystemen, enzovoort.

Over de oorzaken van deze ontwikkeling valt van alles te zeggen. Ongetwijfeld vormen echte gevaren als criminaliteit, terrorisme, dreigende rampen en reële crises een deel van het antwoord. 'New York', 'Londen', 'Madrid', 'Parijs' en 'Brussel' hebben hun sporen zeker nagelaten. Het zou derhalve bijzonder onverantwoordelijk zijn om geen aandacht aan de openbare orde te besteden. Niet voor niets is veiligheid, naast belastingheffing, een kerntaak van de overheid. Toch zit er diep in de westerse beschaving een heilig streven verborgen naar een beperkte en sterk gejuridiseerde vorm van veiligheid – *securitas* in het Latijn – die zich toelegt op 'alles onder controle houden'. In haar in twee delen uitgegeven proefschrift wijst Andrea Schrimm-Heins (1991, 1992) erop dat *securitas* zich in ons denken en doen heeft vastgezet sinds de opkomst van nationale staten vanaf pakweg de zestiende eeuw. Deze ontwikkeling ging volgens haar ten koste van veiligheid in de vorm van *certitudo* (heilszekerheid of geloofsvertrouwen), een van oorsprong christelijk begrip dat verwijst naar het bestaan van een persoonlijke God die sturing geeft aan de geschiedenis. De term 'genade' is hierbij een kernbegrip. Het heil dat veiligheid op aarde en in de hemel biedt, is geen eigen verdienste, maar een gunst 'van boven' (Van Steden en Hoogland 2013). Anders gezegd: *certitudo* ontmaskert de valse belofte van *securitas* dat veiligheid geheel maakbaar is via regels, contracten en beveiligers. Veiligheid en (innerlijke) rust vallen ons ook toe.

Modern, seculier veiligheidsstreven laat weinig tot geen ruimte voor dit inzicht. Ulrich Beck, auteur van het klassieke boek *Risk Society* (1992 [1986]), analyseert dan ook dat met het vervangen van de goddelijke orde door de menselijke rede westerse samenlevingen in risicosamenlevingen zijn veranderd. Op het moment dat we God niet meer de schuld kunnen geven van rampspoed en ellende doen mensen er alles aan om zelf 'het ergste' te voorkomen. Nog geen vier eeuwen geleden was het bijvoorbeeld ondenkbaar dat mensen verzekeringen zoals we nu kennen zouden afsluiten. Afgezet tegen de duizenden jaren westerse geschiedenis is het *niet* nederig buigen van ons hoofd voor wat 'het Hogere' wikt en beschikt dus eerder uitzondering dan regel. Tegenwoordig eerbiedigen we echter iets anders. Na de 'godenschemering' – een term van Friedrich Nietzsche – die over Europa is gevallen, straalt nu de zon van het risicomangement. De religieuze trekken hiervan gelden zowel voor het altaar dat we voor

een gulzige controlestaat hebben opgericht als voor onze devotie inzake cijfers en voorspellers (Bernstein 1996). Net als het bestaan van God berusten zulke statistieken eerder op waarschijnlijkheden en vermoedens dan op waterdicht wetenschappelijk bewijs. Nochtans viert het denken en handelen in termen van 'risicoanalyse' en 'informatiesturing' hoogtij teneinde de samenleving liefst honderd procent veilig te maken.

3. Christelijk geloof als tegenstem

Uit de beschreven 'sacralisatie' van *securitas* die gepaard gaat met een 'secularisatie' van *certitudo* (vgl. Arends 2008) blijkt dat onder de oppervlakte van reële dreigingen die criminaliteit, overlast en terrorisme met zich meebrengen existentiële worstelingen schuilgaan. Veiligheid en veiligheidsgevoelens hebben namelijk sterk betrekking op hoe mensen omgaan met tegenspoed, onheil en gebrokenheid. Zoals gezegd staat deze omgang erg in het teken van juridische controle, preventie en beheersing. Veiligheid verenigt rondom wat we afwijzen: pijn, leed en slachtofferschap (Boutellier 2015). De grondoorzaak hiervan kan worden gevonden in een 'neoliberaal' economisch systeem dat individualisme en concurrentie opdrijft ten koste van gemeenschapsvorming en, zo zou je kunnen toevoegen, samenbindende zingevingsreservoirs van 'geloof, hoop en liefde'. In de woorden van psycholoog en psychoanalyticus Paul Verhaeghe:

Tegenwoordig legt de maatschappij het accent op het individu, met als resultaat een daling van het veiligheidsgevoel en een sterk toegenomen sociaal wantrouwen. Agresie treedt sneller naar buiten, als verdediging tegen elke ander die als potentieel bedreigend ervaren wordt. Toch wordt de behoefte aan een ander door iedereen gevoeld en is de angst om verlaten te worden en nog eenzamer te zijn, erg groot (2012: 214).

Wat te doen? Een begin van een antwoord ligt binnen de nogal in onbruik geraakte traditie van de 'kritische sociologie', een intellectuele stroming die voortspruit uit de ideeën der *Frankfurter Schule*, waarvan onder meer Jürgen Habermas, Theodor Adorno en Max Horkheimer de voormannen waren. Deze kritische sociologie heeft als doel te signaleren welke maatschappelijke trends niet stroken met de eis van menswaardig samenleven en zoekt daarvoor oplossingen (zie ook Robbins 2013). De samenleving hoeft dus niet te zijn wat ze is, maar kan ook worden uitgedaagd, bekritiseerd en geïnspireerd tot andere mogelijkheden.

Belangrijk in het denken van de 'Frankfurters' is dat mensen zich enerzijds identificeren met de samenleving en zich er anderzijds vervreemd van voelen door een politieke en economische machinerie die hen in een eendimensionale rol drukt van 'nuttige' en 'bruikbare' subjecten met vooral eigen gewin en materieel welzijn als nastrevenswaardige doelen. Onder verwijzing naar de Verlichting willen Habermas en de zijnen er met hun studies aan bijdragen dat mensen uit hun onwetendheid geraken, inzicht krijgen en bestaande maatschappelijke praktijken anders – eerlijker, leefbaarder en rechtvaardiger – gaan organiseren (Hoefnagels 1973). Om het enigszins gezwollen uit de drukken: de machtsstructuren die de samenleving honderd procent veiligheid beloven en ons daarmee structureel onder de duim houden, moeten worden ontmaskerd ten gunste van bevrijdende en vertrouwensbevorderende menselijke verbanden. Christelijk geloof als vehikel van zo'n kritische tegenstem was niet het eerste waar de 'Frank-

furters' aan dachten. Eerder werden geloof en religie geïdentificeerd als onderdeel van een onderdrukkende status-quo, als 'opium voor het volk'. Verrassend genoeg is het Habermas zelf die na '9/11' een toegenomen aanwezigheid van religie in westerse democratieën erkent en daar ruimte voor bedingt. Een reflexieve, seculiere samenleving kan in zijn beleving leren van levensbeschouwelijke tradities die zin aan het leven geven, mits alle partijen openstaan voor te verwachten meningsverschillen, een redelijk gesprek hierover willen voeren en zich aan de democratische spelregels houden (Habermas 2006). Een 'neutraal' publiek domein wil daarom niet zeggen dat geloof achter de voordeur behoort. Integendeel, neutraal houdt in dat alle stemmen, religieuze geluiden inclusief, het verdienen om gehoord te worden. Geloof kan dus een betekenisvolle inbreng hebben in de gezamenlijke zoektocht naar wat 'van waarde' is en bevat bovendien handvatten voor het omgaan met lijden, verdriet en verlies. De volgende paragrafen onderzoeken aan de hand van empirisch onderzoek naar de *Street Pastors* welke rol het christendom hierbij precies speelt.

4. Veldwerk in Cardiff

Binnen het Verenigd Koninkrijk zijn er in totaal ongeveer 12.000 *Street Pastors* actief. Het initiatief blijft dus niet beperkt tot Cardiff, de hoofdstad van Wales, waar ik veldwerk deed. Alle pastors werken op vrijwillige basis; zij moeten zelfs 300 pond (omgerekend ruim 400 euro) neertellen voor kleding en training. Het doel van de *Street Pastors* is niet om te evangeliseren. Zij bieden praktische hulp aan jongeren en een enkele oudere die tijdens een avondje stappen in de problemen zijn geraakt.

Op straat gaan deze vrijwilligers gekleed in neutrale blauwe jassen met in wit het woord 'Street Pastor' op de rug geprint. Christelijke symbolen zoals het kruis of de duif ontbreken.

Het empirisch onderzoek naar de *Street*

Pastors vond plaats tijdens de maanden juli en augustus van 2014 (Van Steden 2014). De aanleiding van dit onderzoek was een sabbatical die mij in staat stelde om de pastors beter te leren kennen. Via contacten aan Cardiff University had ik eerder van hen gehoord en was ik gefascineerd geraakt over de positieve bijdrage die *Street Pastors* leveren aan veilig uitgaan. Daarnaast is Cardiff met zijn hoge horecadichtheid een uitgelezen plaats om de rol van de pastors in het nachtleven onder de loep te nemen.

Het lokale *Street Pastor*-team bestaat uit circa tachtig vrijwilligers tussen de 20 en de 80 jaar en afkomstig uit alle lagen van de Britse bevolking. In totaal heb ik 29 respondenten circa een uur geïnterviewd: twintig *Street Pastors*, de directeur en de coördinator van het project, drie politiefunctionarissen, waaronder de hoofdcommissaris van Cardiff, drie medewerkers van de *National Health Service* (NHS) en een gemeenteambtenaar. Voorts heb ik de *Street Pastors* gedurende vijf werkavonden (twee vrijdagen en drie zaterdagen) van dichtbij geobserveerd; in totaal ging het om 24 uur meelopen.

Tot slot verkreeg ik rijke informatie uit 114 rapporten die de *Street Pastors* tussen september 2013 en augustus 2014 hebben opgesteld over wat zij tijdens hun diensten deden en aantroffen. Eind 2015 ben ik samen met twee journalisten van de Evangelische Omroep naar Cardiff

**'Dankbaarheid,' 'durf'
en 'daadkracht' zijn
sleutelbegrippen voor een
positieve bijdrage aan veiligheid**

teruggekeerd om daar de documentaire *Hoeders van de Straat* te maken die een mooi beeld geeft van wat *Street Pastors* doen en wat hen daartoe aanspoort. Er was helaas geen tijd om kroegbazen en uitgaanders uitgebreid te spreken. Uit een kleinschalige enquête onder studenten in Cardiff (Green en Johns 2011) blijkt dat er veel waardering voor de pastors bestaat.

5. God in het nachtleven

Ter beantwoording van de onderzoeksvraag wat christenen drijft om zich onbaatzuchtig in te zetten voor de samenleving veronderstel ik dat mensen aan de ene kant activiteiten (*actions*) ontplooiën en dat ze aan de andere kant rekenschap van deze activiteiten kunnen afleggen aan de hand van betekenissen (*accounts*) die zij aan hun handelen geven (vgl. Marsh et al. 1994 [1978]: 14-23). Deze betekenissen leggen vervolgens de waarden, overtuigingen en motivaties onder het verrichten van vrijwilligerswerk bloot. Daarom ga ik achtereenvolgens in op zowel de *actions* als de *accounts* die de *Street Pastors* tentoonspreiden.

Street Pastors in actie

Elke vrijdag- en zaterdagavond vertrekken vier tot zes *Street Pastors* in duo's van een man en een vrouw uit hun *nightbase* die is gevestigd in een kerk op de hoek van een indrukwekkende rij kroegen en *dancings*. Tijdens de nachtelijke rondes die volgen leggen de pastors zich toe op vier activiteiten – zichtbare aanwezigheid, informatiedeling, (emotionele) ondersteuning en gebed – die respectievelijk zullen worden toegelicht.

Ten eerste zijn de *Street Pastors* present op straat. Hoewel dit onmogelijk te meten valt, kan worden aangenomen dat de pastors door hun zichtbare aanwezigheid een preventieve uitstraling hebben. Zij wijzen bijvoorbeeld op het behoeden van jonge dames tegen 'roedels wolven': groepen nuchtere mannen die midden in de nacht misbruik maken van hun kwetsbaarheid. *Street Pastors* zien het behoeden van het vrouwelijk geslacht voor aanranding of verkrachting derhalve als een belangwekkende taak. Daarnaast ruimen zij stelselmatig rondslingerende flessen op die dan niet meer kunnen worden gebruikt als wapen in een vechtpartij. Bovendien vermindert het opruimwerk van de pastors de kans op verwondingen: dames die later op de avond hun hoge hakken uittrekken en blootsvoets rondstruinen, kunnen niet meer op gebroken glas gaan staan.

Een tweede taak van de *Street Pastors* is informatiedeling. Ze zijn 'extra ogen en oren' die het bevoegd gezag informeren over oplopende spanningen en verdachte situaties. De pastors staan dan ook constant via een portofoon in contact met politiefunctionarissen, horecaportiers en de *CCTV-control room* (camerabewaking). In het kader van informatie-uitwisseling zijn ook de NHS en de gemeente geïnteresseerd in de *pubs and clubs* waar *Street Pastors* beschonken feestgangers oppikken om hen vervolgens richting hotel, taxi, familie, vrienden of het *Alcohol Treatment Centre* (ATC), een soort noodhospitaal voor dronkaards, te brengen. Op basis van een 'zwarte lijst' die wordt samengesteld uit rapportages van de *Street Pastors*, de politie, de NHS en de gemeente krijgen horecaondernemers een waarschuwing of boete, omdat het schenken van mensen onder invloed bij wet verboden is. Voorts maakt de gemeente dankbaar gebruik van de informatie die *Street Pastors* leveren over *hot spots* waar mensen wildplassen of afval laten slingeren, zodat op die plekken gericht urinoirs en vuilnisbakken kunnen worden geplaatst. Al met al vormen de vrijwillige pastors een spin in het web van lokale professionals

die het uitgaansleven van Cardiff reguleren.

Als derde activiteit bieden de *Street Pastors* (emotionele) ondersteuning aan beschonken uitgaanders die soms spontaan hun hart bij hen uitstorten. De pastors bieden dan een luisterend oor, slaan een arm om iemand heen en tonen oprecht interesse in wat mensen vertellen of opbiechten. Tevens delen *Street Pastors* dingen uit: chocoladerepen aan daklozen die zij op hun weg tegenkomen, flesjes water aan laveloze feestgangers die hebben staan overgeven en roze slippers aan meisjes die door drank en/of vermoeidheid niet meer op hun hoge hakken kunnen staan. Om deze laatste activiteit worden *Street Pastors* liefkozend *flip-flop police* genoemd. Tot besluit bidden de pastors met feestgangers en daklozen. Zoals aangestipt is het nadrukkelijk niet hun taak om te evangeliseren, maar er zijn momenten dat mensen behoefte hebben aan geestelijke bijstand. De *Street Pastors* voorzien daarin – midden op straat als dat nodig is.

Persoonlijk geloof

Het is niet gemakkelijk om een precieze duiding te geven van wat mensen drijft om specifiek dit vrijwilligerswerk te doen. Waarschijnlijk spelen er meerdere factoren op hetzelfde moment. Zo gaf een *Street Pastor* aan dat zij met pensioen was en daarom tijd overhield om iets nuttigs te doen voor de samenleving. Tevens vertelden pastors over hun kinderen of kleinkinderen die uitgaan en de zorgen die zij daarover hebben. In Groot-Brittannië is (erg) veel alcohol innemen de norm, met alle gevolgen van dien. Daarnaast waren enkele *Street Pastors* tijdens de interviews bijzonder openhartig over hun eigen ervaringen met drankmisbruik. Meer dan een vertelde over zijn of haar worsteling met alcohol:

What motivates me to be a Street Pastor? I am recognising something. [...] I have so much compassion for people who have wet themselves, lying in their own vomit... because that was me (interview #19, Street Pastor).

Street Pastors die zulke ervaringen en geschiedenissen niet hadden, waren, zoals zij dat zelf uitdrukten, *non-judgemental* over het wangedrag van uitgaanders. In hun optiek bestaat er weinig verschil tussen ‘normale mensen’ en ‘delinquenten’. Uiteindelijk zijn we allemaal zondaars. Hiermee komen we op de meest genoemde redenen om als *Street Pastor* vrijwillig aan de slag te gaan: christelijk geloof. Zonder uitzondering identificeren de pastors zich met een solide religieuze traditie die voor hen een waarheid betekent “more than would be gained from other social identities” (Ysseldyk et al. 2010: 61). De pastors spraken over “het delen van Gods liefde” (interview #8), “een roeping” (interview #10) en “een geloof” (interview #23). Zij stelden de rudimentaire vraag ‘what would Jesus do?’, want Hij ging toch ook om met tollenaars en hoeren? Een favoriet Bijbelverhaal is dat van de barmhartige Samaritaan die belangeloos een in elkaar geslagen man oppikt en daarna laat verzorgen in een herberg (*Lucas 10*). Dat deed de Samaritaan niet omdat hij die arme man zo aardig vond. Het was een gelovige daad van medemenselijkheid naar een naaste vreemdeling.

Voorts komt het gelovige karakter van de vrijwillige inzet die *Street Pastors* plegen naar voren in de ‘kracht van het gebed’ die zij ervaren. *Ora* komt nadrukkelijk voor (of met) *labora*. De pastors bidden samen, met anderen en voor anderen. Bovendien wordt er door kerken, Bijbelkringen en bekenden veel voor hen gebeden. We kunnen, kortom, stellen dat “prayer is in the

organizational DNA of Street Pastors and is central to its identity” (Collins-Mayo 2013: 186). Hoewel de ene pastor nuchterder is over het directe effect van bidden dan de andere, komt deze observatie terug in de ervaring van diverse respondenten dat hun beslissingen op straat *God-led* zijn en dat er in het nachtleven overal ‘wonderen’ gebeuren. Vanuit persoonlijk geloof ervaren zij de stad als een ‘betoverd’ domein dat aan gebeurtenissen en ontmoetingen een speciale glans verleent. In lijn hiermee voelen *Street Pastors* zich beschermd door een Hogere entiteit die over hen waakt. Anders geformuleerd: de pastors bieden uitgaanders *securitas* (veiligheid, bescherming, geborgenheid) vanuit hun persoonlijke *certitudo* waaraan zij zekerheid en vertrouwen ontleen.

6. Reflectie

Christenen, evangelicaal of anderszins, hoeven zich niet per se voor mens en maatschappij in te zetten (Van de Kamp 2015). Doen ze dat wel dan wegen uiteenlopende zaken mee. Voortbouwend op eerder onderzoek van Cors Visser (2013) is het mogelijk dat in de *Street Pastor*-casus ‘gepercipieerde groepsgrootte’ ertoe doet. De pastors uit mijn onderzoek komen meestal uit kleinere evangelicale genootschappen, huiskerken of *church plantings*. Zij nemen een Calimero-positie in ten opzichte van de gevestigde Anglicaanse kerk van waaruit zij met de nodige onbevanging hun schouders onder de publieke zaak zetten. Toch lijkt het hier eerder om een randvoorwaarde dan om werkelijk motiverende krachten – of oorzaken – te gaan (vgl. Nijhoff 2014). Motivaties om zich in te zetten voor de samenleving zijn er vele en bij de *Street Pastors* ligt dat niet anders. Christelijk geloof, soms ook verwoord als ‘liefde’ of ‘roeping’, springt

Street Pastors stralen een mildere, rijkere en complexere kijk op veiligheid uit

echter als samenbindende motivatie uit gesprekken met hen naar voren. Roy, een 69-jarige vrijwilliger, drukt het op de *Street Pastor*-website zo uit: “*I have found that being a street pastor is [...] a great training ground*

for thinking through what we as Christians really believe [...]” <streetpastors.org>. Anders dan te verwachten dat mensen naar de kerk komen, brengt hij daarom de kerk naar hen toe.

Doorredenerend op bovenstaande discussie in *Radix* over de rol van christelijk geloof in een seculiere samenleving sluit ik af met een reflectie op de *Street Pastors*. Zij vormen een bron van inspiratie voor het formuleren van een contrapunt bij breed gedragen onbehagen over ‘individualisering’ (het spreekwoordelijke ‘dikke ik’) en ‘securitisering’ (de neiging om veiligheid tot een afgod te verheffen). Voorzichtigheid is hierbij op zijn plaats. Ten eerste heeft het christendom geen monopolie op opbouwende maatschappijkritiek en, ten tweede, vormen de *Street Pastors* geen politieke of intellectuele beweging. Hun kracht ligt in het er simpelweg zijn en in praktisch handelen. Evenwel biedt de manier waarop pastors optreden bouwstenen voor een constructief verhaal dat zich ontdoet van controlezucht en risicomijding. Hieronder komen specifiek ‘dankbaarheid’, ‘durf’ en ‘daadkracht’ aan bod als christelijk geïnspireerde aanzetten voor een meer op gemeenschapszin, vertrouwen en zorg geënte samenleving.

Ten eerste getuigen *Street Pastors* van dankbaarheid jegens een groter geheel waarmee zij zich verbonden voelen (zie ook Van den Brink 2012). Deze diepere betekenis van dankbaarheid dreigt in een seculiere tijd verloren te gaan, want kunnen we nog oprecht dankbaar zijn voor

wat ons toevalt en overkomt? Tegenwoordig lijkt het nog slechts te draaien om een retributieve verhouding tussen personen. Dankbaarheid is dan niet meer dan een vorm van wederkerigheid, waarbij de ontvanger automatisch iets is verschuldigd aan een gulle geveer. Het gedrag van *Street Pastors* duidt erop dat we dit misschien anders moeten zien. Durven ontvangen en wederom schenken kan weleens de kern van dankbaarheid zijn – dat wil zeggen:

Een houding van ontvankelijkheid die het gegeven tot een geschenk maakt, en een gevoel van blijdschap over dat geschenk, een gevoel waarvan we “weergave” zien in de wil om zelf te schenken (Van Tongeren 2015: 95).

Want is het niet uiteindelijk God die we in onze dankbaarheid mogen vinden en ons daardoor tot geven aanspoort? *Street Pastors* tonen dankbaarheid voor het leven, de medemensen en het geloof dat zij hebben ontvangen. Derhalve stellen zij zich bescheiden op: de pastors plaatsen zichzelf niet in het middelpunt, maar zijn naar buiten gericht. Ook draagt hun notie van dankbaarheid bij tot de onderkenning dat zorg en veiligheid slechts beperkt maakbaar zijn en in hoge mate ontspruiten aan de welwillendheid en wellevendheid van anderen. Zorg en veiligheid ervaren is, kortom, iets om dankbaar voor te zijn.

Ten tweede laten *Street Pastors* durf zien. Christenen krijgen weleens het verwijt dat ze geen avonturiers zijn, hoofdzakelijk gezellig samenkomen in hun kerken, kneuterig Gods lof zingen en zich aan (achterhaalde) leerstellingen vastklampen. De Deense theoloog Nils Gregerson (2004) zet zich tegen zulke vooroordelen af. Hij wijst erop dat een zekere christelijke orthodoxie bij uitstek gewenst en productief is, omdat het mensen innerlijke kracht tot handelen geeft. Neem de *Street Pastors*, wiens geloofszekerheid (*certitudo* inderdaad) hen beweegt om een roerig uitgaansgebied binnen te treden, risico's te nemen en zaken te realiseren die normaal misschien voor onmogelijk worden gehouden. Een beroemde Bijbelpassage drukt het poëtisch uit:

Door het geloof bracht Abel God een beter offer dan Kain [...]. Door het geloof werd Henoeh opgenomen, zodat hij de dood niet heeft gezien. [...] Door het geloof heeft Noach [...] met grote zorg een ark gebouwd om zijn familie te redden. [...] Door het geloof heeft Abraham gehoor gegeven aan de roepstem van God [...]. Door het geloof heeft ook Sara [...] de kracht ontvangen om ondanks haar hoge leeftijd nog moeder te worden [...] (*Hebreeën* 11,4-11).

Persoonlijk geloof, en de gemeenschappen waarbinnen dat geloof gestalte krijgt, biedt christenen dus strijdbaar zelfvertrouwen binnen een onvoorspelbare en soms gevaarlijke wereld. Tot slot laten *Street Pastors* daadkracht zien. Vanuit hun geloof, de dankbaarheid die daaruit spreekt en het zelfvertrouwen dat zij daardoor ervaren, deinen de pastors mee op ‘the rhythm of the night [and] contrive opportunities to engage with those on the street’ (Middleton en Yarwood 2015: 509). Nogmaals: het christendom heeft hier geen alleenrecht op. Het is eerder zo dat de moderne beschaving niet zonder het soms ongemakkelijke en tegendraadse geloof kan dat allerlei mensen met zich mee dragen. Erik Borgman schrijft:

We kunnen alleen leven als we kunnen geloven [...] dat andere mensen en wij zelf sowieso de moeite waard zijn. [...] Uit het gedrag van velen blijkt dat zij geloven in het belang te investeren in anderen, ook al is er geen enkel bewijs voor dat dit zin heeft (2009: 15-16).

Dit geloof verkondigt dat mensen zich met elkaar en met iets of iemand die groter is dan zichzelf verbonden weten en roept op tot barmhartigheid met kwetsbare mensen. Als zodanig verzet het zich tegen stigmatisering en uitsluiting – twee maatschappelijke trends die zich onder de schaduw van een seculiere veiligheidsutopie heftig manifesteren. Een praktische uitwerking hiervan zijn de ‘ruimten van hoop’ die *Street Pastors* creëren om vertrouwen en medemenselijkheid te laten floreren. Zij streven inclusiviteit na door zonder aanzien des persoons hulp te bieden aan hen die dat behoeven.

7. Conclusie

Reagerend op Cors Visser die eerder in *Radix* ‘gepercipieerde groeps grootte’ voorrang gaf boven christelijk geloof om sociale actie van evangelicalen te verklaren, heeft dit artikel aan de hand van de *Street Pastor*-casus willen aantonen dat geloof in een seculiere tijd nog altijd een primaire drijfveer voor hen is en ook een verschil kan maken. Vanuit dankbaarheid, durf en daadkracht stropen de pastors vrijwillig hun mouwen op ten gunste van medemensen die zichzelf door drankmisbruik in een kwetsbare positie hebben gemanoeuvreed.

Op een abstracter niveau geven *Street Pastors* eveneens voeding aan een alternatieve, door het christendom geïnspireerde kijk op veiligheid. De pastors bieden tegenwicht aan een overheersend stoere taal over het straffen, opsluiten en uitsluiten van mensen die niet deugen. Vanuit een individualistische interpretatie van mens-zijn worden delinquenten maar al te gauw als ‘anders’, ‘eng’ en ‘onsmakelijk’ weggezet. Tevens ligt er in onze samenleving een grote nadruk op regels, wetten en convenanten die gedragsregulering en *zero-tolerance* nastreven. We worden liever niet lastiggevallen door de ander.

Street Pastors stralen een mildere, rijkere en complexere kijk op veiligheid uit. Zij reiken voorbij de *securitas* van de democratische rechtsorde, die overigens van cruciale betekenis blijft, door mensen ook veiligheid als geborgenheid te bieden (vgl. Hutta 2009). Aanvullend stelt *certitudo* – de veiligheid en het (zelf)vertrouwen dat geloof hen schenkt – de pastors in staat om grenzen te stellen aan een welhaast oneindig uitdijende controledrang. Zij laten zien dat er ook zachtere methoden van compassie, zorgzaamheid en herstel mogelijk zijn vanuit een meer op gemeenschap geënte interpretatie van veiligheid. Mensen willen immers niet alleen beschermd worden tegen elkaar. Zij willen zich tevens door elkaar beschermd weten.

Dr. R. (Ronald) van Steden is Universitair Hoofddocent Bestuurswetenschappen en Politicologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Daarnaast is hij werkzaam bij de Stichting Maatschappij en Veiligheid in Den Haag. E r.van.steden@vu.nl

Literatuur

- Arends, J.** (2008). From Homer to Hobbes and beyond – Aspects of ‘security’ in the European tradition. In H.G. Brauch et al., *Globalization and environmental challenges: reconceptualizing security in the 21st Century*. Berlijn/Heidelberg: Springer, 263-277.
- Beck, U.** (1992 [1986]). *Risk society: seeking safety in an insecure world*. Cambridge: Polity Press (uit het Duits vertaald: *Risikogesellschaft: auf dem Weg in eine andere Moderne*).
- Bernstein, P.** (1996). *Against the Gods: the remarkable story of risk*. New York: John Wiley & Sons.
- Borgman, E.** (2009). *Overlopen naar de barbaren: het publieke belang van religie en christendom*. Zoetermeer: Klement.
- Boutellier, H.** (2002). *De veiligheidsutopie: hedendaags onbehegen en verlangen rondom misdaad en straf*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Boutellier, H.** (2015). *Het seculiere experiment: hoe we van God los gingen samenleven*. Amsterdam: Boom.
- Brink, G. van den** (red.) (2012). *De lage landen en het hogere: de betekenis van geestelijke beginselen in het moderne bestaan*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Collins-Mayo, S.** (2013). Street prayer: a case study of the use of prayer by Street Pastors. In G. Giordan en L. Woodhead, *Prayer in religion and spirituality* (Annual Review of the Sociology of Religion, volume 4). Leiden: Brill, 173-187.
- Graaf, B. de** (2014). Waar zijn we bang voor? *Een religieus-theologische benadering van veiligheid*. Amsterdam/Groningen: PThU. <pthu.nl/actueel/nieuws/nieuwspdf/defwaar-zijn-wij-bang-voor-rede-oaj-ptu.pdf>
- Gregersen, N.** (2004). Risk and religious certainty: conflict or coalition? *Tidsskriftet Politik* 8.1, 22-32.
- Green, A. en Johns, N.** (2011). Street Pastors as substitutes for trust. *SPA Annual Conference Working Papers*. <social-policy.org.uk>
- Habermas, J.** (2006). Religion in the public sphere. *European Journal of Philosophy* 14.1, 1-25.
- Hoefnagels, H.** (1973). *Kritische sociologie: inleiding tot het sociologisch denken der Frankfurter Schule*. Alphen aan den Rijn: Samson.
- Hutta, J.** (2009). Geographies of *Geborgenheit*: beyond feelings of safety and the fear of crime. *Environment and Planning D: Society and Space* 27, 251-273.
- Isaac, L. en Davies, R.** (2014). *Faith on the streets: Christians in action through the street pastor movement*. London: Hodder & Stoughton.
- Kamp, L. van de** (2015). Christelijk maatschappelijke inzet in Afrika. *Radix* 41.3, 212-221.
- Marsh, P., Rosser, E. en Harré, R.** (1994 [1978]). *The rules of disorder*. Routledge: London.
- Middelton, J. en Yarwood, R.** (2015). ‘Christians, out here?’ Street pastors in the post-secular spaces of the UK’s night-time economy. *Urban Studies*, 52.3, 501-516.
- Mulder, F.** (2015). *De geluksmachine*. Utrecht: Uitgeverij Kok.
- Nijhoff, R.** (2014). Eigen clubjes kunnen constructief zijn: over het waarom en hoe van christelijke maatschappelijke inzet. *Radix* 40.3, 175-186.
- Putten, R. van** (2015). Bestuurskunde voorbij het maakbaarheidsdenken? *Bestuurskunde* 24.2, 74-84.
- Robbins, J.** (2013). Beyond the suffering subject: toward an anthropology of the good. *Journal of the Royal Anthropological Institute* 19, 447-462.
- Schrimm-Heins, A.** (1991). Gewissheit und Sicherheit: Geschichte und Bedeutungswandel der Begriffe certitudo und securitas (Teil I). *Archiv für Begriffsgeschichte* 34, 123-213.
- Schrimm-Heins, A.** (1992). Gewissheit und Sicherheit: Geschichte und Bedeutungswandel der Begriffe certitudo und securitas (Teil II). *Archiv für Begriffsgeschichte* 35, 115-213.
- Steden, R. van** (2009). De pretparksamenleving: een wereld van veilig vertier. In H. Boutellier, N. Boonstra en M. Ham, *Omstreden ruimte: de spanning tussen regulering en spontaniteit*. Amsterdam: Van Genneep, 15-32.
- Steden, R. van** (2013a). Een doorbreking van orde: de betekenis van vertrouwen en geloof voor veiligheid. *Religie en Samenleving* 8.3, 389-410.
- Steden, R. van** (2013b). Stille ideologie in positief perspectief: hoe geloof en idealen bijdragen aan een veiliger samenleving. *Bestuurskunde* 22.1, 133-138.
- Steden, R. van** (2014). *Living by love: Street Pastors, care and public safety in Cardiff’s night-time economy*. Cardiff/Amsterdam: Cardiff University/Vrije Universiteit.
- Steden, R. van en Hoogland, J.** (red.) (2013). *In vertrouwen leven: tegendraadse beschouwingen over veiligheid*. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn.
- Tongeren, P. van** (2015). *Dankbaar: denken over danken na de dood van God*. Zoetermeer: Meinema.
- Verhaeghe, P.** (2012). *Identiteit*. Amsterdam: De Bezige Bij.
- Visser, C.** (2013). Yes, we can’t: Evangelicalen en de macht van het getal. *Radix* 39.4, 258-267.
- Ysseldyk, R., Matheson, L. en Anisman, H.** (2010). Religiosity as identity: toward an understanding of religion from a social identity perspective. *Personality and Social Psychology Review* 14.1, 60-71.